

Gregor Kresal¹

Dvojna Sfingina uganka

Isti cilj, drugačen pogled?

"Kosilo je na mizi!" je že vsaj desetkrat zavpila mama. Menda. Sam se ne spominjam, da bi se, preden je v mojo sobo jezno planil oče, iz jedilnice slišalo kakšno vpitje. Je pa ostalo nekaj drugih podrobnosti tistega dne.

¹ Gregor Kresal, alpinist, scenarist, je z Mihom Kajzljem oktobra 1995 prvi prosto preplezal Obraz Sfinge. S Tinetom Marenčetom sta o obeh vzponih – prvem in prvih prostih ponovitvi – posnela celovečerni film Sfinga, ki je bil prvič predvajan leta 2011. V njem nastopata tudi Ante Mahkota in Peter Ščetinin.

Šesti razred ni bil ravno najbolj priljubljen obdobje mojega osnovnošolskega izobraževanja. V začetku leta smo se iz varne Šiške, polne spominov, preselili na drug konec mesta in šolanje sem moral nadaljevati v neznanem kraju. Poznal nisem nikogar, ocene so mi zdrsnile pod raven pričakovanj, novih prijateljskih zvez pa ni bilo na vidiku, zato sem proste ure izkoriščal za druženje s knjigami. Če bi rekel, da sem jih požiral, bi to zvenelo preskromno, davil sem se z njimi. Hermann Buhl, sam na vrhu? Lionel Terray, je sploh kaj pustil za druge? Walter Bonatti, ne se ti *zajebavat!* Maurice Herzog, *evo*, pa so šli prsti! Pierre Mazeaud, hmm, hmm ... Še mnogo drugih legendarnih avtorjev je objestno burilo domišljijo mladega planinca v meni. Vse dokler v šolski knjižnici nisem izčrpal vseh alpskih, andskih in himalajskih literarnih možnosti in mi je knjižničarka ponudila Anteja Mahkota. Po imenu sodeč bi to moral biti nekdo iz Zadra, mogoče iz južne Dalmacije ali podobno, kar ni obetalo ravno spektakularnih gorskih dogodivščin. Ante je verjetno en ribič. A z naslovnice te knjige je vame bujila zelo strma, huda stena, na manjši fotografiji pod njo pa je na vrveh pod previsi visel nekdo v precej

vrtočlavem položaju. "OK, bom vzel!" Prvo poglavje je zletelo mimo v trenutku, že drugo je bilo čisto prekratko. Kaj za vraga je s to Giljotino, verjetno bo enkrat res padla ven?! *Mater*, giljotina sredi Triglavске severne stene, pa *mesarji* in neverjetni previsi. Ne me *jebat*, noro! Ni bil ravno ribič in ni bilo druge, kot da knjigo preberem v isti sapi do konca, tudi če kosilo zmrzne in naše goste iz tujine vidim kdaj drugič.

S Tinetom Marenčetom sva logistiko snemanja filma Sfinga pripravljala skoraj dve leti. V tistem času, okoli leta 2010 sva bila pri Anteju ... kakšnih dvajsetkrat, bi rekel. Po navadi sva pozvonila ob neki zmerni uri, ob štirih ali petih popoldne, recimo, ker naj bi kmalu hodil spat. No, po navadi se potem nisva poslovila pred eno ponoči. Zgodbo o nekem kosilu je skromno pospremil z besedami, da bolje pač ni znal napisati. Seveda gre pri knjigah v prvi vrsti za to, kako so napisane, a če je že to dobro in če osrednja pripoved hkrati govori o stvareh, ki so se dogajale praktično za vogalom, povrh vsega pa že za časa nastanka mejile na pravo legendo, je to nekaj, česar še dandanes v roke ne primeš ravno pogosto. Antejev kot britev oster spomin naju je osupnil že med prvim srečanjem.

Ekipa skupaj z Mahkoto in Ščetininom na robu Sfingine stene ob koncu snemanja filma Sfinga
Arhiv Gregorja Kresala

Na robu Sfinge po končanem snemanju filma *Sfinga*. Z leve: Gregor Kresal (z mesarjem, Antejevim klinom, ki ga je izbil iz razpoke, saj ga je oviral pri prvi prosti ponovitvi Obraza Sfinge), Miha Kajzelj, Peter Ščetinin in Ante Mahkota. Arhiv Gregorja Kresala

Da sva z Miho Kajzljem oktobra 1995 na levem koncu vstopnih polic v Obraz Sfinge pod Antejevo Giljotino dejansko oblekla njegove in Petrove pumparice, mi takrat nekako ni padlo na pamet. Osredotočenost je bila verjetno prevelika, da bi si dovolil razmišljati o čem drugem, kot o nekaj naslednjih navpičnih metrih pred sabo. Teža bajeslovne smeri nad nama in pomembnost vzpona, ki sva si ga zadala, sta bila kar huda. Neka druga teža, tista, ki so jo v sebi hranile strani Antejeve *Sfinge*, pa je prvič resno pritisnila name šele na miniaturni polički nad Veliko streho, ko mi je postalo jasno, da sva s prostim vzponom tam čez na nenavaden način ponovno zaključila neko že zdavnaj končano obdobje. Pa sva ga res? Sem ga res? Ga je Miha? So Anteja na vrhu Obraza Sfinge leta 1966 prevevala podobna občutja kot mene skoraj trideset let pozneje? Po urah in urah druženja, dolgih pogovorih in nešteto anekdotah, po opazovanju iskric v očeh in neverjetnih podrobnostih, povedanih v še bolj neverjetnih besednih zvezah, sam pri sebi vem, da so morala biti kar zelo podobna, če ne enaka. Ista stena, ista smer, ista želja, iste sanje. In podobna vznemirjenost na vrhu. Le nekaj malenkosti narejenih malo drugače.

Sem si do tedaj lahko kdaj zamislil, da bom nekoč dejansko poznal občutke človeka, ki je zaradi podobnih občutkov, kot sem jih doživel sam, napisal *Sfingo*? Knjigo, ki je trinajstletniku z enajstega nadstropja zelene stolpnice, v majhni sobi, polepljeni s plakati rokovskih skupin, stvari obrnila na glavo? Ta odgovor ne more biti pritrdilen, tudi če bi si tako želel. Če v sebi nosiš Pot, se bodo vedno našle druge Anapurne. Spet ne bom pritrdil, ni nujno, da se vedno najdejo druge, včasih ena sama pripravi več dobrih zgodb. Vse bi lahko bilo popolnoma drugače, če bi takrat z Miho nadaljevala vožnjo mimo Mojstrane v dolino Koritnice, kot sva najprej načrtovala. Pa nisva, zavila sva v Vrata, zaplezala v Sfingo in postala del njene zgodbe, del Antejeve knjige in njegove poti.

Ko je Ante po več mesecih moledovanj naposled le privolil, da bo za zaključne kadre filma z nami poletel na rob stene, sva s Tinetom došla, da bo naslednji ponatis *Sfinge* gotovo bogatejši za eno kratko poglavje.

"Ampak vidva ne razumeta, jaz se res bojim helikopterja," se je vztrajno jezil. "Kot hudič križa!" To je bila zanj zelo posebna preizkušnja. Z besedilom scenarija ga sploh nismo obremenjevali in Ante na licu mesta niti slučajno ni vedel, kaj bi po načrtu moral povedati. Ko so kamere stekle, pa je bilo v trenutku jasno, da bo to nekaj posebnega, nikoli ponovljivega. Pustili smo situaciji, da se sestavi sama, in Anteju, da pove po svoje, a besede, ki so vrele iz njega, so bile kopije tistih iz scenarija. Filmska ekipa se je praskala po glavah, kotički ust pa so nam zlezli proti ušesom. Po petinštiridesetih letih ponovno na vrhu Sfinge, skupaj s soplezalcem Petrom ter z istim žarom in navdušenjem v očeh! Predvidevam, da so se mu, sedečemu na mehkih blazincah trave, z nogami, visečimi čez odsekan roba Sfingine stene, v veliki meri vrnilo tudi vsi tisti že obledeli občutki nekih drugih, nikoli pozabljenih velikih časov, ko je Slovence z Giljotino, dolgimi in težkimi klini *mesarji* in Veliko streho postavil ob bok najboljšim alpinistom sveta. ●

Ante je kljub strahu pred letenjem s helikopterjem sedel vanj, da so lahko posneli zaključne kadre filma na robu stene. Arhiv Gregorja Kresala

